

Quo vadis , gradska vodo?

Šta je problem?

Voda dolazi iz slavine,
Kiša pada sa neba,
Sve odlazi u kanalizaciju

Čemu onda briga?

zato što to nekada baš i ne funkcioniše...

Odakle voda u gradovima?

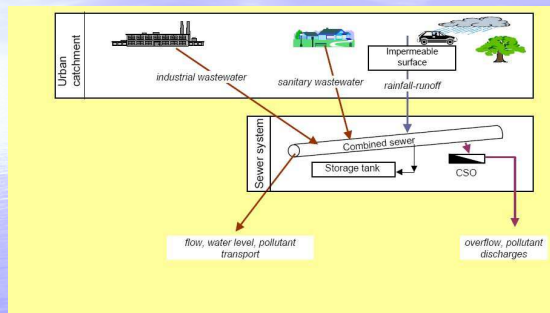
Nema vode - nema života

- ✓ Komunalne službe (snabdevanje vodom, higijena, zaštita od poplava) obezbeđuju elementarne potrebe svake civilizacije.

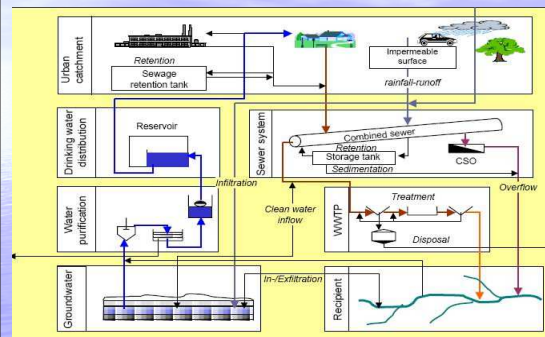
Mi živimo u gradovima

- ✓ 80% evropskog stanovništva živi u gradovima
- ✓ ekonomski značaj grada je sve veći
- ✓ urbanizacija je svetski trend

Gradska kanalizacija...

...je deo kruženja vode u gradu

Gradske vode u hidrološkom ciklusu

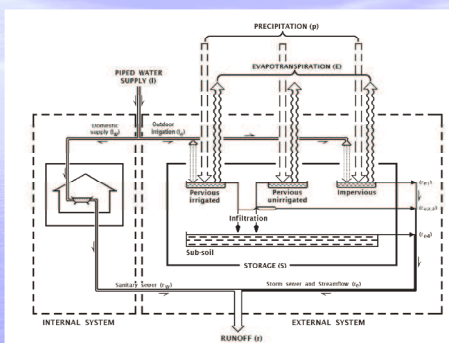

Figure 3-3. The urban hydrologic system (Grimmond et al., 1986).

Ciljevi gradskog odvodnjavanja...

- ✓ Obezbeđivanje higijenskih uslova života i sprečavanje prenosa zaraznih bolesti
- ✓ Zaštita od poplava
- ✓ Zaštita od zagađivanja nizvodnih prirodnih tokova

... nisu međusobno usklađeni

Vodovodni sistemi

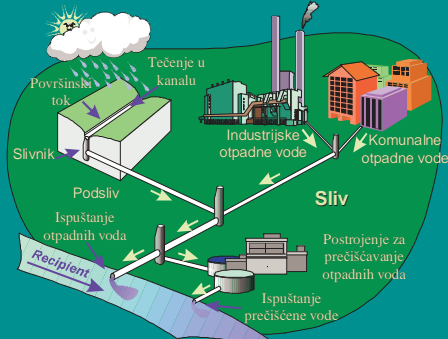
Racionalno korišćenje vode kao alternativa novim izvoristima

ili

... štednjom vode i smanjenjem gubitaka do novih količina vode

Elementi sistema gradske kanalizacije

Otpadna voda se neprečišćena ispušta u vodotok

Integrirano upravljanje gradskim vodama

Otpad sa divljih (i većine javnih) deponija dospeva u vodotoke

Integrirano upravljanje gradskim vodama

Šta je opasno u kišnoj vodi?

Kišnica nije samo voda - ona sa sobom nosi čvrste i rastvorene materije koje često mogu biti opasne.

Istorijat

- upravljanje gradskim vodama je staro koliko i koncept grada
- za vreme Rimskog carstva "rađa" se opšti sistem kanalizacije (Cloaca maxima)
- između 1830 – 1870 g. u evropskim gradovima je trend da se neuređeni gradski vodotoci prekrivaju i sprovode kroz urbano područje kao kanalizacione cevi

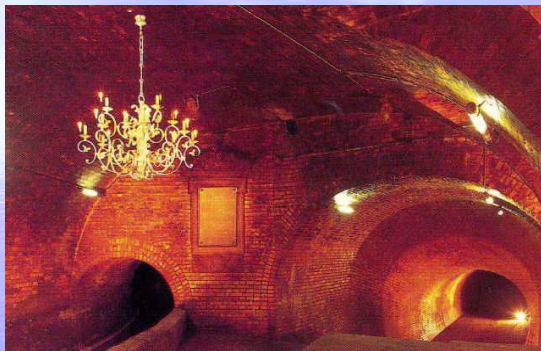
Istorijat

- 3 argumenta se izdvajaju u primeni rešenja "sve u kanalizaciju" koji su ostali do današnjih dana:
  - ✓ naučni pristup – analogija krvotoka i kruženja vode
  - ✓ politički pristup – zasniva se na jednakosti
  - ✓ ekonomski argument – porast idustrijskih otpanih voda

Kako su to radili Grci pre 2000 godina?

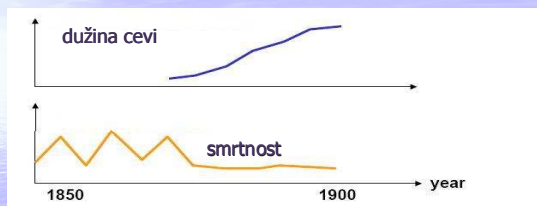
a Nemci pre 100?

Kako se problem rešavao u prošlosti?

- ✓ **Tradicionalno rezonovanje:**
svu kišnicu i otpadnu vodu treba sakupiti u gradskim naseljima i ukloniti ih iz grada što više i što pre, bez obzira koliko je zagađena
- ✓ **Tradicionalan način**
dugačke i velike cevi, koje neminovno postaju nedovoljne, kako urbanizacija napreduje
Postrojenje prihvata i prečišćava svu vodu (end of pipe system)

Čemu je vodilo ovakvo rešenje ?

Higijenski uslovi i zaštita od poplave su rešeni ali: problem je prenesen nizvodno prirodna i izgrađena životna sredina su ugroženi

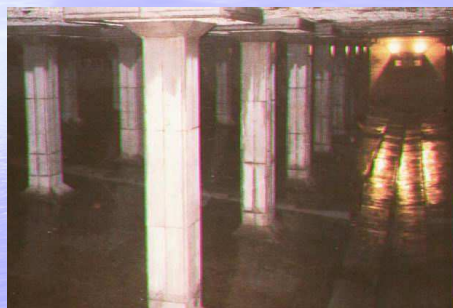
Da li je rešenje dobro?

- ✓ Moderno rezonovanje :
Smanjiti količinu otpadnih voda i kišnice, prerada otpadnih voda, korišćenje nezagadjenog oticaja kišnice
- ✓ Moderan način :
Kontrola na mestu nastanka otpadnih voda, racionalna potrošnja i reciklaža vode, odvajanje tokova na početku, infiltracija kišnice i poboljšano end of pipe rešenje

Najmanje- kanta za kišnicu

Veliko- rezervoar za kišnicu

Ružno- površinski opšti sistem kanalizacije

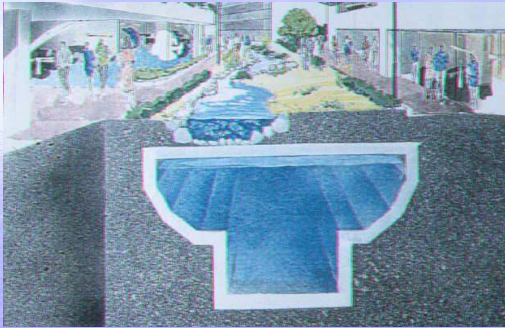

Lepo- prirodni sklupljači kišnice

Fancy- veštačka reka

Teško-podzemni opšti sistem

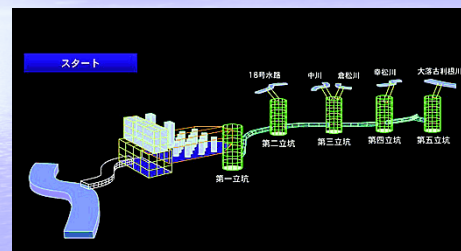
Ljupko-ponovno uspostavljen prirodni tok

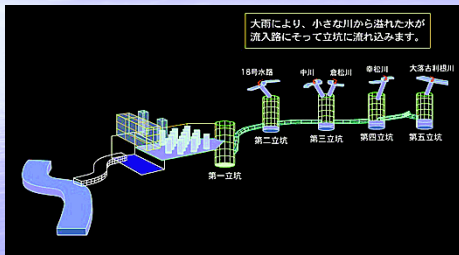
Hi-tech – “real time” upravljanje

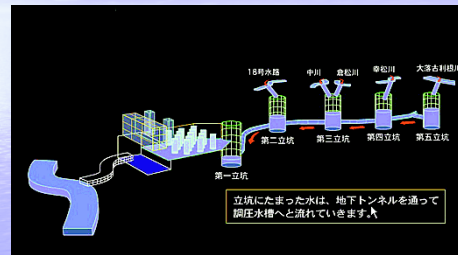
Саитама Јапан
Заштита од кишних вода

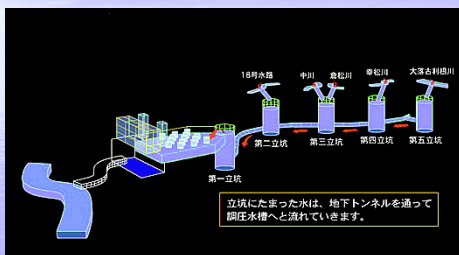
Саитама Жапан Заштита од кишних вода

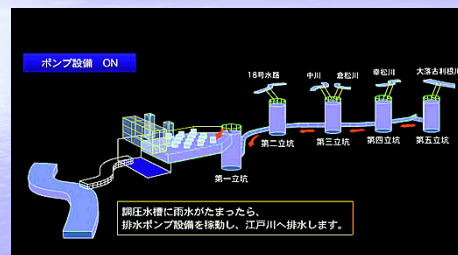
Саитама Жапан Заштита од кишних вода

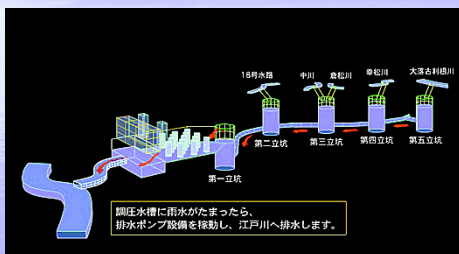
Саитама Жапан Заштита од кишних вода

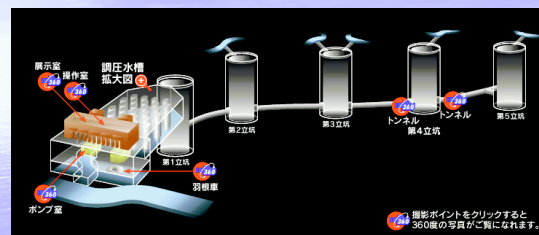
Саитама Жапан Заштита од кишних вода

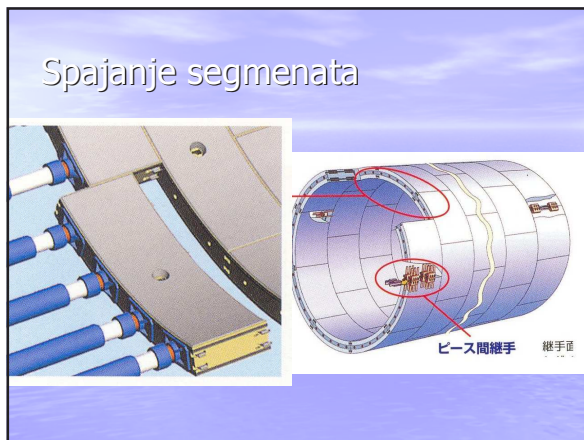
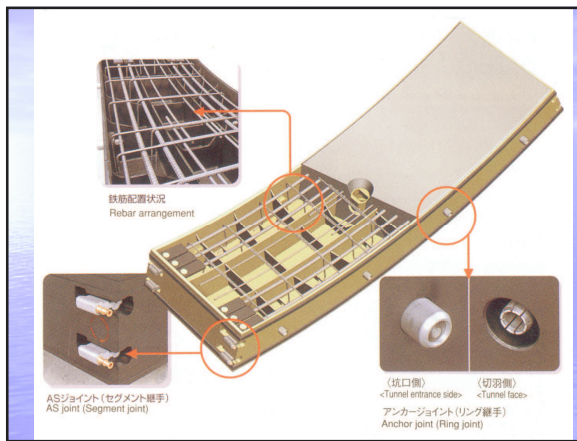
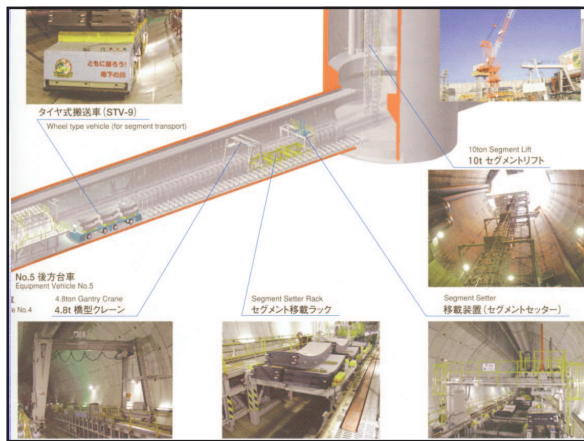
Саитама Жапан Заштита од кишних вода

Саитама Жапан Заштита од кишних вода

Kanalizacioni sistem Beograda

- ✓ Prva inicijativa za izgradnju kanalizacije u Beogradu datira s kraja 19. veka (50 000 stanovnika).
- ✓ Prvi objekti kanalizacije, 1905. godine glavni ispusti u Dunav i Savu i kanali u ul. Kraljevića Marka i Hercegovačkoj.
- ✓ Dinamika izgradnje kanalizacije u Beogradu nije bila ravnomerna, s tim da na kraju 1996. godine grad raspolaže sa 1557 km kanalizacione mreže.

U periodu između dva rata i do prvog svetskog rata izgrađeni su:

- ✓ Glavni kolektor visoke Dunavske zone (ul. Cara Dušana i Djure Djakovića)
- ✓ Tunel ispod Terazija s ciljem da se otpadne vode sliva Savske padine prebace u Dunav i drugi objekti

Drugu fazu :

- ✓ Mokroluški kolektor od Autokomande do Šest topola
- ✓ Glavni Čuburski kolektor
- ✓ Glavni Bulbuderski kolektor (ul. Dimitrija Tucovića i Cvijićeve)
- ✓ Kolektori u ulicama: Sarajevska, Karađorđeva, Kapetan Mišina i drugi objekti.

- ✓ Od ukupne postojeće dužine kanalizacione mreže u predratnom periodu od 40 godine izgrađeno je oko 24%.
- ✓ Posleratni razvoj od 1965. godine karakteriše izgradnja i formiranje novih kanalizacionih sistema.
- ✓ Do 1997. godine u Beogradu ima ukupno 31 crpna stanica ukupne instalisane snage 9,6 MW.

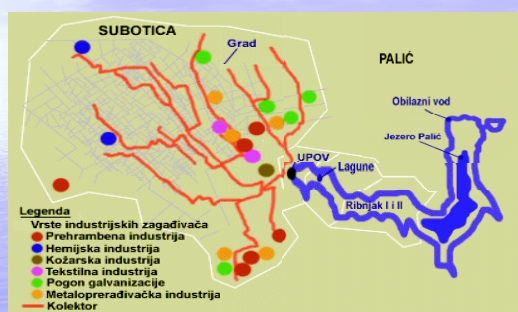
- ✓ Danas kanalizaciju čine 1543 km kanalizacione mreže preseka od 5,5 m do 250 mm otvora; 50 000 kanalizacionih priključaka preko kojih građani koriste svoje kanalizacione instalacije; 31 360 sliwnika; 31 crpna stanica instalisanog kapaciteta 53 m³/s.

Koncepcija i osnovni podaci

- ✓ za fekalnu kanalizaciju je usvojeno prosečno oticanje za upotrebljene vode od 350 l/s/dan
- ✓ za glavne kolektore atmosferske kanalizacije, koji pre svega evakuisu vodu lokalnih vodotoka, usvojeni su strožiji kriterijumi - merodavne klise sa povratnim periodom od 25 godina.

- ✓ Kod nas se koriste opšti, separacioni i septički sistemi.
- ✓ Prema rešenju Beogradske kanalizacije, sve upotrebljene vode se izlivaju u Dunav i Savu kroz 29 izliva.
- ✓ Ceo sistem pokriva oko 150 km gradske površine. Za godinu dana evakuise se fekalnom mrežom oko 200 000 000 m³ sanitarne vode i 60 000 000 m³ kišne.
- ✓ Atmosferska otpadna voda se odvodi sa gradskih asfaltnih površina preko sliwnika kojih ima 31 360 komada.

Kanalizacija Subotice

UPOV (Uredjaj za prečišćavanje otpadnih voda)

Ribnjaci

- ✓ Smanjuju nutrientne elemente iz vode, obzirom da sam UPOV nije osposobljen za uklanjanje fosfora i amonijaka. Ukupno vreme zadržavanja vode u sistemu je oko 2 meseca zavisno od atmosferskih prilika

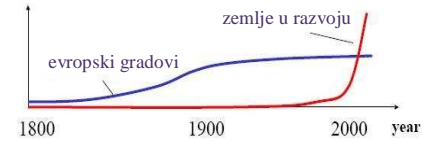
Obilazni vod

- ✓ Omogućuje odvođenje viška prečišćene vode kombinacijom otvorenog i zatvorenog kanala u Omladinsko pa u Ludoško jezero i dalje preko Kireša u reku Tisu.

Dakle, imamo li rešenje?

porast gradske populacije

3 milijarde ljudi živi bez osnovnih sanitarnih uslova, a samo 15% otpadnih voda u svetu se prečišćava
Postizanje dogovora iz Johannesburga znači: uvođenje osnovnih sanitarnih uslova u jedan grad od 500.000 stanovnika –SVAKI DAN

Zašto ne završimo posao jednom za svagda?

- ✓ Mnoštvo problema u zemljama u razvoju
- ✓ Urbanizacija se nastavlja
- ✓ Starenje infrastrukture
- ✓ Novi tehnološki standardi i politička volja
- ✓ Promena klime (dostupnost i kvalitet vode, proticaji, ekstremi)

Da li smo na pravom putu?

Sadašnji pristup se kritikuje:

- ✓ Infrastruktura brže propada nego što se sanira
- ✓ Suvviše skupo, pogotovo za zemlje u razvoju
- ✓ Gubljenje prirodnih resursa (vode)
- ✓ Pomeranje problema

Predlažu se novi pristupi

- ✓ **Ekološki - decentralizovan**
Delovanje na mestu stvaranja zagađenja (source control), ponovna upotreba vode (reciklaža), zatvaranje postojećih mreža, lokalna odgovornost....
- ✓ **Privatizacija - ekonomisti na delu**
Veća efikasnost, korišćenje postojećih sistema, kratkoročni planovi, monopoli....
- ✓ **Prošireno –inženjeri na delu**
Verovanje u tehnička rešenja, dugoročni planovi, javni servisi, sigurne tradicionalne metode

Još ne treba paničiti!

Radikalna primena bilo kojega od tri rešenja može doneti više štete nego koristi

Umesto toga se predlaže:

- Korišćenje dostignuća naših predaka i korišćenje najboljih rešenja "novih" pristupa
- ✓ održavanje postojećih sistema
- ✓ decentralizacija tamo gde je zgodno
- ✓ ekonomičnost rešenja
- ✓ obrazovanje sposobnih hidrotehničkih inženjera (poznavanje hidraulike!)

Kako to da učinimo

- ✓ upućivanje stanovništva u probleme gradske kanalizacije
- ✓ razgovorati sa privatnicima
- ✓ oni će tražiti najracionalnije rešenje
- ako nadju svoj interes u tome
- ako se njihovo mišljenje uzima za ozbiljno

Pre nego što završimo – da ne zaboravimo

**ispod nas je kanalizacija
bolje da je održavamo**

u suprotnom,
jednog dana,

možete da nađete na baricu...

Хвала на пажњи

Osnove ekološkog inženjerstva

profesor: Marko Ivetić
 asistent: Branislava Jovanović
 studenti: Anja Grozdanić
 Jasmina Čokić
 Dimitrije Gaon
 Nikola Jovanović
 Aleksandar Jokanović

MMIII